

RPW/8741/2020 P
Data: 2020-02-10

MINISTERSTWO
Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Warszawa, dnia 5 lutego 2020 r.

Iwona Michałek
Sekretarz Stanu

DPS-V.070.16.2020.MZ

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2020 -02- 10
ZAL.	NR .....

Pan Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

odpowiadając na pismo z dnia 8 stycznia br., znak III.7065.279.2019.JA, w sprawie informacji Najwyższej Izby Kontroli „Pomoc Państwa realizowana w formie środowiskowych domów samopomocy udzielana osobom z zaburzeniami psychicznymi”, przekazuję następujące wyjaśnienia.

Analizując dostępność oferty środowiskowych domów samopomocy należy podkreślić, że zadanie prowadzenia i rozwoju infrastruktury środowiskowych domów samopomocy jest zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej i ma charakter fakultatywny, a nie obligatoryjny. Zgodnie z art. 51 c ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1507 z późn. zm.) jednostka samorządu terytorialnego może, w uzgodnieniu z wojewodą utworzyć ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi lub uruchomić nowe miejsca w takim ośrodku, z uwzględnieniem możliwości ich finansowania z budżetu państwa.

Środki rezerwy celowej pozostającej w dyspozycji Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z przeznaczeniem na rozwój sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, jakimi są środowiskowe domy samopomocy, są ograniczone. Corocznie na ten cel przeznaczana jest kwota ok. 30 mln zł, zaś od 2017 r. Dodatkowo od 2017 r. w ramach programu kompleksowego wsparcia rodzin „Za życiem”, planowane są także środki z rezerwy celowej budżetu państwa przeznaczonej na rozwój sieci ŚDS dla osób ze spektrum

autyzmu oraz niepełnosprawnościami sprzężonymi, jednakże są one przeznaczane głównie na podwyższenie kwoty dotacji na jednego uczestnika z niepełnosprawnościami sprzężonymi i spektrum autyzmu, zgodnie z art. 51 c ust. 5 ww. ustawy.

Dodatkowo na liczbę powstawania nowych domów wpływa fakt, że ze środków przedmiotowej rezerwy finansowane są nie tylko nowe domy i nowe miejsca w już istniejących placówkach, ale także wydatki związane ze standaryzacją już istniejących placówek, a także prowadzone przez nie niezbędne inwestycje (w tym zakupy inwestycyjne), remonty i zakupy wyposażenia.

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej jako jeden z priorytetów w zakresie zadania związanego z rozwojem sieci oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi wyznaczył likwidację tzw. „białych plam” czyli powiatów, na terenie których nie funkcjonują te jednostki. Jest to jeden z priorytetów, którymi mają kierować się wojewodowie przy rozpatrywaniu wniosków o przyznanie dotacji na rozwój ośrodków wsparcia zaburzeniami psychicznymi. Nie jest to cel możliwy do osiągnięcia w perspektywie jednego roku, dlatego też liczba białych plam spada systematycznie – z roku na rok.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. 32 powiaty stanowiły „białe plamy” na mapie Polski. Wśród 30 nowych ośrodków wsparcia zaplanowanych do uruchomienia ze środków rezerwy celowej na rozwój sieci ośrodków wsparcia w 2019 r., 8 znajdowało się w powiatach stanowiących „białe plamy”, zatem jeżeli wszystkie jednostki samorządu terytorialnego zrealizują planowane zadanie, pozostaną 24 powiaty bez infrastruktury tego typu (obecnie trwa weryfikacja wydatkowania środków rezerwy).

Ponadto informuję, że w podziale ww. rezerwy zaplanowano:

- utworzenie 1.135 miejsc, w tym 450 miejsc kwalifikujących się do podwyższonej dotacji w ramach Działania 3.2 Programu "Za życiem";

- wśród 1.135 nowych miejsc utworzenie 777 miejsc zaplanowano w 30 nowych ośrodkach wsparcia (w tej liczbie jest 5 miejsc w 1 klubie samopomocy), wśród nich jest 251 miejsc kwalifikujących się do podwyższonej dotacji w ramach Działania 3.2 Programu "Za życiem". Pozostałe 358 miejsc powinno powstać w ramach rozszerzania oferty istniejących ŚDS.

Można odnotować zatem duży wzrost zarówno liczby samych ośrodków, jak i liczby nowych miejsc w placówkach już istniejących. Rosną także nakłady finansowe z budżetu państwa na finansowanie ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi w okresie od roku 2015 do 2018 wzrosły aż o ponad 44% (w roku 2015 wynosiły 404.866 tys. zł, zaś w roku 2018 – 583.170 tys. zł.).

W tym miejscu należy zauważyć, że przy tworzeniu nowych środowiskowych domów samopomocy, oprócz stwierdzenia potrzeb w ww. zakresie, jednostka samorządu terytorialnego musi wyrazić także gotowość do jego realizacji. Zdarzają się niestety sytuacje, w których, mimo uprzedniej deklaracji i złożenia stosownego wniosku, który skutkowało przyznaniem środków z rezerwy celowej, samorządy gminne lub powiatowe – także te zaliczane do tzw. „białych plam” – wycofują się z realizacji przedmiotowego zadania, na co Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nie ma wpływu.

Dodatkowo przy rozpatrywaniu problemu występowania „białych plam” należy mieć na uwadze fakt, iż zgodnie z art. 74 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2013 r. poz. 594 z późn. zm.), gminy mogą zawierać porozumienia międzygminne w sprawie powierzenia jednej z nich określonych przez nie zadań publicznych. Natomiast zgodnie z art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t. j. Dz. U. z 2013 r. poz. 595 z późn. zm.), powiat może zawierać porozumienia w sprawie powierzenia prowadzenia zadań publicznych z jednostkami lokalnego samorządu terytorialnego (czyli gminami lub powiatami). Zatem może wystąpić sytuacja, w której mimo braku realizowania zadania w formie prowadzenia ośrodka wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi przez dany powiat lub gminę potrzeby osób z zaburzeniami psychicznymi są zaspokojone, gdyż jednostki samorządu terytorialnego podpisały w tej sprawie stosowne porozumienia.

Odnosząc się do wniosku, dotyczącego określenia przez Ministra z jakich źródeł danych powinni korzystać wojewodowie w procesie dokonywania rozpoznania potrzeb dotyczących świadczenia osobom z zaburzeniami psychicznymi usług w formie środowiskowych domów samopomocy, zwracam uwagę na zapis art. 22 pkt 1 ww. ustawy, wskazujący, że ustalanie wykonywania zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego należy do zadań wojewody. W związku z powyższym, w opinii tut. Ministerstwa, na wojewodach spoczywa obowiązek monitorowania realizacji zadań na swoim terenie, rozpoznawania i dokonywania analizy potrzeb m.in. w zakresie rozwoju ośrodków wsparcia, a co za tym idzie określenie sposobu i źródeł gromadzenia niezbędnych do tego informacji. Ministerstwo na swoim poziomie analizuje wnioski wojewodów, które powinny być dokonywane rzetelnie, na podstawie faktycznego zapotrzebowania będącego skutkiem przeprowadzonych analiz. Ponadto, art. 22 pkt 11 ustawy o pomocy społecznej wskazuje wprost, że do zadań wojewody należy analiza stanu i skuteczności pomocy społecznej w oparciu o ocenę zasobów pomocy społecznej przyjętą przez samorząd województwa z uwzględnieniem założeń przewidzianych w strategii.

W kwestii wniosku dotyczącego sprecyzowania pojęcia zawartego w art. 51 c ust 2 ustawy o pomocy społecznej „aktualna liczba osób korzystających z usług w tych ośrodkach”, uprzejmie informuję, że zebrane zostały informacje na temat praktyk stosowanych przez wojewodów w tym zakresie i są one obecnie poddawane stosownej analizie. Po jej zakończeniu opracowana zostanie jednolita wykładnia ww. przepisu. W dalszej perspektywie, w przypadku, gdy kwestia stosowania tego przepisu budzić będzie wątpliwości, tutejszy resort rozważy możliwość wprowadzenia zmian legislacyjnych, które doprecyzują obecnie obowiązujące przepisy.

Jednocześnie pragnę zwrócić uwagę, że w przeprowadzonej w tutejszym resorcie w lutym i marcu 2019 r. kontroli *Pomoc państwa realizowana w formie środowiskowych domów samopomocy udzielana osobom z zaburzeniami psychicznymi* działalność Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w badanym zakresie przez Najwyższą Izbę Kontroli została oceniona pozytywnie, wobec czego w wystąpieniu pokontrolnym nie sformułowano uwag ani wniosków.

Podsumowując warto także podkreślić fakt, że pomoc w formie usług świadczonych w środowiskowych domach samopomocy z całą pewnością stanowi ważny element wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi w środowisku lokalnym. Jednakże jest to tylko jeden z elementów wsparcia środowiskowego oferowanego tej grupie osób, pomoc społeczna nie może więc ponosić konsekwencji problemów spowodowanych brakiem dostępności do usług organizowanych w ramach innych systemów.

SEKRETARZ STANU

Iwona Michalek

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

DPS-V.070.16.2020.MZ

OPŁATA POBRANA
TAXE PERÇUE - POLOGNE
Umowa z Poczta Polska S.A. ID nr 433282

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

AL.SOLIDARNOŚCI 77
00-090 WARSZAWA

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2020 -02- 1 0
ZAL	NR .....

B04B0+21-R